

Landbruget i Landskabet er støttet af Landdistriktsmidler og Region Nordjylland.

C4_LANDSKAB

Landskabet er under konstant forandring og påvirkes af mange forskellige faktorer – lige fra landbrugsstruktur og -drift, klimaforandringer, transport og naturpleje, til etablering af anlæg og beplantning i det åbne land.

Landskabets elementer – beplantninger, bygninger, infrastrukturer mv. - vurderes altid i forhold til balancen mellem benyttelse og beskyttelse. De fleste landskaber kan rumme forandringer uden, at oplevelsen af det ødelægges. Andre kan være sårbare overfor nye tiltag, fx særligt værdifulde landskaber.

Landskabet har stor betydning for mange mennesker, som ofte har en holdning til, hvordan det skal benyttes og/eller beskyttes. Derfor er der mange interesser som skal varetages i planlægningen af landskabet.

Opfattelsen af og indflydelsen på landbrugslandskabet

To af de væsentlige aktører med indflydelse på hvordan landskabet udvikler sig, er kommunen og landmanden. Men landmand og kommune arbejder på forskellige niveauer med planlægning og forvaltning af landskabet og værdisætter landskabet ud fra forskellige parametre.

Kommunen har det overordnede ansvar for at varetage de landskabelige interesser og ser på emner som landskabstyper, værdifulde landskaber, økologiske korridorer, beskyttet natur, kulturmiljøer, skovrejsningsområder og visuelle oplevelser.

Landmanden bruger landskabet som produktionsgrundlag og har derfor stor indflydelse på de konkrete forandringer, der sker. For landmanden handler landskab mere om funktioner såsom valg og dyrkning af afgrøder, markstørrelser, markgeometri, afvanding, læhegn, remiser, matrikler, skel osv.

Landskabet skal understøtte landmandens produktion. Det er udgangspunktet for hans/hendes tilgang til landskabet. Landmanden planter fx ikke alene et levende hegn for at understrege landskabets konturer, men primært for at give læ for plantedyrkningen og for at undgå sandflugt. Det vil sige, at de tiltag, som landmanden udfører, primært skal understøtte en landbrugsmæssig funktion.

Typiske og anvendte værktøjer til kommunen og landmanden

Udgangspunktet for kommunens arbejde med landskabet er at få skabt et overblik over, hvilke områder, der skal passes særligt på, og hvilke landskabstræk, der kan bygges videre på.

Her anvender kommunen eksempelvis "Landskabskaraktermetoden" til at værdisætte landskabsområder:

<http://naturstyrelsen.dk/planlaegning/planlaegning-i-det-aabne-land/landskabsinteresser/landskabskarakter-metoden/>

Hensigten med kortlægningen er, at den skal understøtte beslutningsgrundlaget i kommunen – og dermed i den efterfølgende administration af landskabet. Ved at benytte samme metode i landets kommuner, er målet desuden at opnå en ensartethed i landskabsvurderingerne kommunerne imellem.

Landskabskarakterkortlægningen giver en basisviden, der kan danne grundlag for en mere konkret vurdering af ønskede tiltag i landskabet. Kommunen får derved et bedre fundament for at kunne træffe afgørelser i forbindelse med landskabelige forhold og overordnet i forbindelse med konkrete sager.

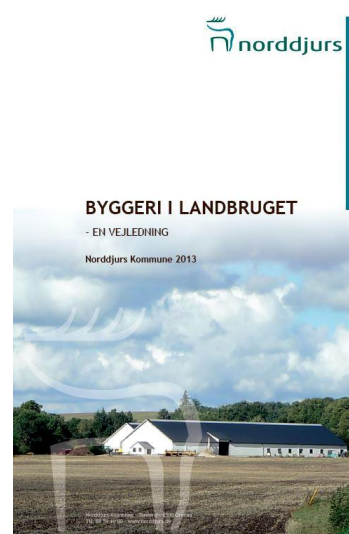
Landskabskarakterkortlægningen ses ofte anvendt som et internt redskab hos kommunerne. For i højere grad at formidle kortlægningens mere tekniske oplysninger til borgere og de, der træffer de politiske beslutninger af betydning for landskabet, har flere kommuner udviklet forskellige former for formidlingsmateriale.

Hjørring Kommune har f.eks. udarbejdet en visuel arkitekturguide ([LINK](#)) for det åbne land. Denne guide skal skabe opmærksomhed om kommunens smukke og oplevelsesrige landskaber og inspirere til, hvordan man i fællesskab placere nye bygninger og anlæg i landskabet på en god og velovervejet måde. - For derved at sikre de landskabelige værdier. Guiden beskriver kommunens overordnede landskabsområder og hvilke særlige hensyn man bør tage indenfor disse områder.

<http://www.landdistriktet.hjoerring.dk/Landdistriktet/Visuel-arkitekturguide.aspx>

Et andet eksempel er Norddjurs Kommunes vejledning til byggeri i landbruget. Her kommer kommunen med anbefalinger til, hvordan man kan tilpasse både nyt og med forskellige tiltag kan forbedre eksisterende byggeris indvirkning på landskabet. Der er fokus på bygningers placering i landskabet, form, proportioner, farver og materialer, så kvaliteten af byggeriet højnes og landskabskvaliteterne bevares. Denne vejledning forholder sig til landskabet på bedriftsniveauet og nær anlægget.

http://www.norddjurs.dk/media/1866513/landbrugsbygninger_folder.pdf

Eksempler på to kommuners formidling af landskabelige hensyn

Mangel på sammenhæng mellem planlægningsniveauerne

Set i forhold til den kommunale kortlægning af det åbne lands landskabskarakterer, synes der at være et stort spring mellem den overordnede planlægning for landskabet til de konkrete idéer og ønsker til lokale landskabsændringer. -Landskabsændringer, som ofte skal understøtte og imødekomme andre interesser i det åbne land herunder landbrugsproduktion.

I dag koordineres planlægning og forvaltning af landskabet på henholdsvis kommune- og bedriftsniveau stort set ikke. Der er behov for at få synliggjort de indsatser, der har betydning for oplevelsen af landskabet på de forskellige niveauer, og hvordan de forskellige aktører kan spille sammen og bidrage til at sikre de fælles værdier.

Ved i højere grad at inddrage landmænd, men også andre interessenter i lokalområdet tidligt i planlægningen herunder landskabet, kan man opnå løsninger, som både kan skabe merværdi for bedriften og imødekomme lokalsamfundets ønsker og kommunens visioner, fx natur, vejstrukturer, og miljøhensyn. Dvs. at med en lokal viden om landskabet mv., kan den overordnede planlægning kobles med den lokale forvaltning og derved opnås et større medejerskab til udviklingen af det åbne land.

En form for "fællessprog" og gensidig respekt for de forskellige fagligheder hos henholdsvis kommune og landmand, mangler i mange tilfælde. "Fællessproget" burde ligge til grund for karakterkortlægningen på det generelle niveau og den anvendelsesorienterede vurdering vedr. konkrete ændringer.

Gennem fortsat og øget dialog mellem landmand, kommune og øvrige interessenter får man en større forståelse for hinandens fagligheder. Fx kan man som landmand med et større indblik og forståelse for landskabelige hensyn på det lokale og stedsspecifikke niveau, animere til, at landskabs- og bygningsæstetiske tiltag bliver en naturlig del af en bedrifts planlægning og forvaltning.

Metode – med udgangspunkt i bedriftsniveauet

I forbindelse med en landbrugsbedrifts udviklingsplaner, er det vigtigt at få registreret hvilke evt. udpegninger som kunne få betydning for at drive et landbrug i fremtiden.

Udover egne arealer, er det også vigtigt at bedriftsejeren få screenet de nærmest liggende områder for udpegninger og andre forhold som kunne få betydning for det pågældende landbrug.

Nogle af de udpegninger og temaer som bedriftsejeren skal have for øje, er:

- Paragraf 3 områder
- Særlig værdifulde landskaber
- Grundvandsinteresser
- Grundvandsbeskyttelse
- Skovrejsning

Enhver landskabsanalyse vil være bestemt og afhængig af, hvilket formål den skal understøtte:

Landskabsanalyse målrettet bygnings- og anlægsarbejder, som ønskes opført.

Her kan der være tale om:

- Opførelse af anlæg i tilknytning til eksisterende gårdanlæg
- Opførelse af bygninger og anlæg i det åbne landskab, uden tilknytning til eksisterende, og dermed en udflytning af produktionsbygninger

Landskabsanalyse / betragtninger i forbindelse med ændringer af fx:

- Læhegnsstrukturer (fjernelse og nyplantning)
- Etablering af økologiske forbindelser
- Jordfordeling, herunder nedlæggelse af jord- og stendiger og biveje samt etablering af nye former for diger, måske målrettet en funktion for hindring af afstrømninger af overfladevand og jorderosion samt anlæggelse af nye interne landbrugsveje
- Etablering af insektvolde
- Skærmende beplantninger med forskellige formål samt skovrejsning og dyrkning af høje energiafgrøder

Læs mere om landskabsanalyse:

<http://www.fbbb.dk/Metoder%20til%20landskabsanalyse%20%E2%80%93%20Kortl%C3%A6gning%20af%20Ostedets%20karakter%20og%20potentiale>

Kriterier for landskabelige hensyn

Når et nyt produktionsanlæg skal placeres og bygges i det åbne land, er det vigtigt at kende de enkelte landskabers værdi, sårbarhed og rummelighed.

I takt med at landbrugets produktionsanlæg bliver større og mere komplekse, vil de ofte være vanskeligere at indpasse i landskabet. En landbrugsvirksomhed i udvikling kan være meget synlig i landskabet, også på store afstande. Produktionsanlæggene vil derfor blive en betydningsfuld del af landbrugets visitkort, hvis de placeres og udformes rigtigt. Det er derfor vigtigt i forbindelse med planlægningen af nyt byggeri, at der er fokus på tilpasning til landskabet samt bygningernes udformning, farver og materialer.

Udfordringen er at se tingene i en helhed med udgangspunkt i landskabet med dets formationer, linjer og beplantninger mv., i tæt samspil med det ønskede byggeris anlægsorden, formgivning, materiale og farvesammensætning. Det er afgørende at både bedriftens behov og krav i henhold til produktionen understøttes, men at der også tages hensyn til de overordnede landskabelige kvaliteter og oplevelsesværdier.

Byggefeltet og landskabet

Betragtninger vedrørende landskabelige forhold, som bør overvejes, når bygninger og anlæg skal placeres:

- Ved "horisontale" byggegrunde er synligheden fra afstand særlig væsentlig. De vigtigste aspekter ved et byggeri her, vil være dets størrelse, omrids, farve, beplantning og forholdet til det omgivende landskabs konturer og landskabselementer, f.eks. kirker.
- En flad byggegrund har den fordel, at det kræver et minimum af jordarbejde.

Skrånende byggegrunde har følgende fordele:

- Et bygningsanlægs forhold til landskabets konturer forstærkes ved at lægge det så tæt op til terrænformen som muligt. Det gøres ved at grave lidt ind i et bakkedrag og derved opnå en sammenhæng mellem bygningsanlæggets og terrænets linjer.
- Ved at anbringe bygningsanlægget ind i en skråning eller skovbryn, gøres virkningen på landskabet mindre og vil hjælpe det til at falde ind i dets omgivelser.
- Skråningen kan give læ.
- Den udgravede jord kan anvendes til at reducere den visuelle højde på bygningen ved anlæggelse af jordvolde som overgangselementer til landskabet. Måske kan voldene også få en betydning for vindbevægelser og dermed klimaet i og udenfor bygningsanlægget. Der er også en god mulighed for at voldene med beplantninger også kan integreres i de samlede miljøtekniske løsninger i forbindelse med animalsk produktion.
- Det kan overvejes om man med fordel kan benytte sig af beplantning eller jordformationer i forbindelse med udformning af bygningerne.

Fremgangsmetoden

kan med fordel være at projektdiskussionerne opdeles i fire håndterlige zoner:

1

De interører rum, dvs. rummene som indrettes til produktionen

2

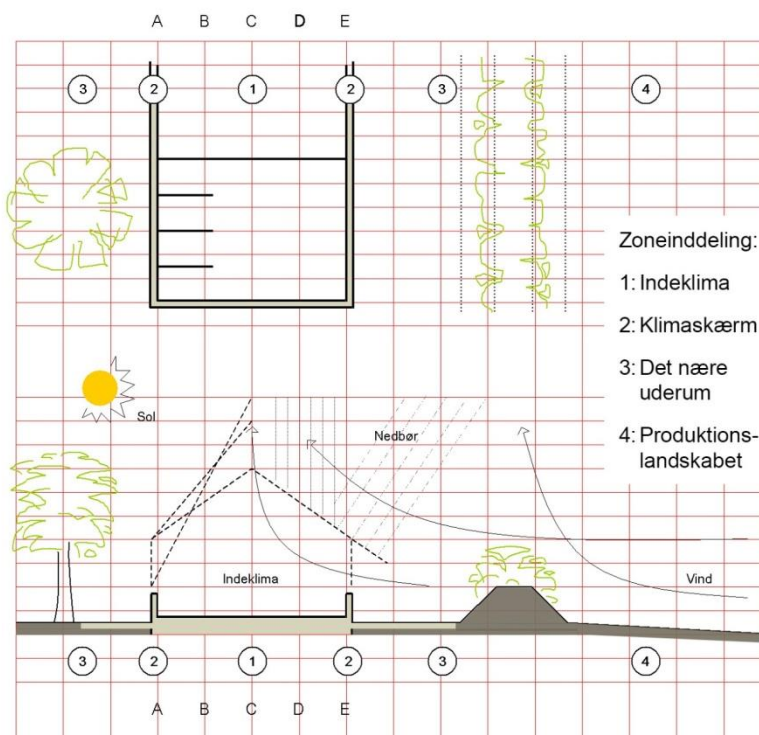
Adskillelsen mellem inde- og uderummene, også kaldet klimaskærmen

3

De nære uderum, transportveje, trafikarealer, pladser, rummene mellem bygningerne og overgangen til det åbne land, altså arealerne mellem sokkel og mark

4

Det åbne land, landbrugslandskabet, hvor bygningen eller bygningsanlægget skal indpasses

Beplantninger i det bygningsnære område, skal understøtte det samlede bygningsanlæg og gerne have en eller anden form for sammenhæng til beplantninger i det åbne landskab.

Et bygningsanlæg som er "støtte" af beplantning

Et bygningsanlæg som er ved at blive totalt inddækket med en tæt beplantning

Landskabelig tilpasning af bygningerne

Form

Rolige flader, hvor tag- og murflader fremstår rolige og rytmiske. Lad tage fremstå som hele, ubrudte og/eller rytmiske flader.

Materialer

Så få materialetyper som muligt, dvs. at hele anlægget bygges af enkelte og ensartede materialer.

Sammenhæng i materialer, med gode indpasningsmuligheder for teknik og udstyr. Sammenhæng mellem byggemateriale, byggeteknik og bygningens udtryk

Farve

Neddæmpede farver, med byggematerialernes egne og naturlige farver samt landskabets dæmpede farver, fx mørke gråtoner, jordfarver, træets egne naturformer m.v..

Rum til udvikling

En ikke ubetydelig faktor i spillet om landskabet er, sanering af den bestående bygningsmasse og beplantningerne, de bygningsnære og i det åbne landskab. Dette for at skabe rum til udvikling, både bygnings- og beplantningsmæssigt. Det er vigtigt at få disse faktorer og indsatser, indarbejdet i bedriftens helheds- og udviklingsplanlægning. Husk altid at have tidsperspektivet for øje.

Der skal sættes mål for gårdens bygningsanlæg med baggrund i en sanerings- og evt. udbygningsplaner med fokus på det nære landskab, samt ændringer i markdriften, herunder landskabsudviklingen.